

Gemeente Maastricht

> RETOURADRES Postbus 1992, 6201 BZ

BEZOEKADRES
Mosae Forum 10
6211 DW Maastricht

Aan de dames en heren,
leden van de gemeenteraad

POSTADRES
Postbus 1992
6201 BZ

ONDERWERP
Lokale integrale aanpak radicalisering,
extremisme en polarisatie

DATUM
10 januari 2023
Verz. 11 januari 2023

BIJLAGEN
2

BEHANDELD DOOR
RHM (Ralf) Knubben
TMPI (Tamara) van Bogaert

TELEFOONNUMMER
043 350 4284

ONZE REFERENTIE
2022.18633

E-MAILADRES
Ralf.Knubben@maastricht.nl
Tamara.van.Bogaert@maastricht.nl

FAXNUMMER
043 - 350 4448

UW REFERENTIE
--

Geachte raadsleden,

Al jaren werken we in Maastricht, samen met onze partners, aan het tegengaan van polarisatie¹ en radicalisering. Hierin zochten en zoeken we naar een juiste balans tussen repressie en preventie, vanuit de mogelijkheden en kansen die bestaan. De samenleving is echter voortdurend in beweging, net als de met deze thema's samenhangende problematiek. Daarom is nu de aanpak radicalisering en extremisme herijkt vanuit het veiligheidsdomein (bijlage 1), onder verantwoordelijkheid van de burgemeester en een afzonderlijke aanpak geformuleerd op polarisatie vanuit het sociaal domein (bijlage 2), onder verantwoordelijkheid van de wethouder Duurzaam Sociaal Domein, WMO, Welzijn, Diversiteit, Europa en de Euregio. De aanpak van beide afzonderlijke thema's is echter onlosmakelijk als een keten aan elkaar verbonden.

Via deze Raadsinformatiebrief informeren we u over onze integrale aanpak. Ter nadere duiding verwachten we in het eerste kwartaal van 2023 een gezamenlijke informatiesessie voor u te organiseren in een domeinvergadering. Hiermee lopen we, gezien vanuit de portefeuille openbare orde en veiligheid van de burgemeester, vooruit op verdere uitwerking en borging van dit thema in het Meerjarenplan (MJP) veiligheid (2023-2026) en de daaruit volgende uitvoeringsplannen. Dit MJP

¹ Polarisation roept bij velen een negatief gevoel op. Er is sprake van polarisation wanneer tegenstellingen en spanningen tussen groepen burgers en/of tussen burgers en de overheid in toenemende mate in 'wij-zij'-denken worden gevat en wanneer in de beeldvorming en emoties 'partij moet worden gekozen'. Polarisation kan productief zijn om een verandering in de samenleving op gang te brengen. Soms is polarisation nodig om botsende standpunten, scheidslijnen of conflicterende belangen helder te maken. We spreken van ongewenste polarisation, als het polarisatieproces leidt of dreigt te leiden tot conflicten tussen groepen, segregatie of het verdwijnen van de ruimte voor genuanceerde meningen. Wanneer we niet meer constructief met elkaar in gesprek gaan om deze verschillen te verkleinen, is er sprake van Ongewenste Polarisation. In dit schrijven doelen we met de term polarisation altijd op de ongewenste vorm, tenzij expliciet anders vermeld.

DATUM
10 januari 2023

wordt ter vaststelling aan u aangeboden in januari 2023. Vanwege de complexiteit van het thema radicalisering en de samenhang met de nieuw ontwikkelde aanpak polarisatie willen we u nu al inzicht geven in de voorliggende aanpak. Zo voldoen we tevens aan de belofte om u te informeren over de aanpak polarisatie zoals aangekondigd in de raadsinformatiebrief Sociaal domein (2022.13107). In de bijlagen (1 en 2) schetsen we de kaders voor de komende jaren en daarmee het fundament om onze aanpak de komende jaren te versterken en verbreden. Hiermee beogen we enerzijds de dreiging tegen te gaan en weg te nemen en anderzijds de sociale stabiliteit en weerbaarheid in onze samenleving te versterken. Zo werken we aan een stad waarin alle bewoners zich thuis voelen; Maastricht als inclusieve stad, stad van verbondenheid.

Sturing en verantwoording

Daar waar de openbare orde of openbare veiligheid (dreigen) te worden verstoord door een vorm van radicalisering, extremisme of terrorisme is de burgemeester leidend in de aanpak. Anders gezegd; de repressieve aanpak is, net als specifieke/ gerichte preventie (gericht op radicale individuen of netwerken) aan de burgemeester. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de inzet van duidingsexperts, van bestuurlijke bevoegdheden, of de persoonsgerichte aanpak. Bij algemene preventie, waaronder ook de gehele aanpak van polarisatie, is de wethouder Duurzaam Sociaal Domein, WMO, Welzijn, Diversiteit, Europa en de Euregio Welzijn de primaire portefeuillehouder. Wanneer polarisatie leidt tot een (dreigende) openbare ordeverstoring, verschuift de bestuurlijke verantwoordelijkheid naar de burgemeester. Dit onderstreept het belang van goede integrale samenwerking en afstemming.

Fenomenen die te bestempelen zijn als “wicked problem”

Radicalisering, extremisme en polarisatie zijn ingewikkelde fenomenen. De betekenis ervan is niet eenvoudig uit te leggen en er zijn meerdere manieren om ernaar te kijken. De fenomenen zijn voortdurend in ontwikkeling, het bijbehorende werkgebied is ongestructureerd, er zijn veel belangen en belanghebbenden mee gemoeid en een eenvoudige oplossing is niet voorhanden. De problemen die gepaard gaan met deze fenomenen noemen we dan ook “wicked problems”. Dat maakt dat voortdurende aandacht en inzet hierop noodzakelijk is, ook als de dreiging die ervan uit gaat afneemt en het ogenschijnlijk rustig is in de stad.

DATUM
10 januari 2023

Wat bedreigt ons?

Naast het feit dat we te maken hebben met een “wicked problem” bestaat er simpelweg een actuele dreiging; zowel vanuit de verschillende vormen van polarisatie als vanuit een ideologisch gedreven wil om veranderingen in de maatschappij te bewerkstelligen met buitenparlementaire middelen. Denk hierbij bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend, aan;²

- De toenemende tweedeling in de maatschappij;
- De verharding van het maatschappelijk debat;
- Anti-overheidsextremisme gevoed door een steeds breder gevoeld wantrouwen in de overheid en hieraan gelieerde instituties,

Ontwikkelingen die op korte of lange termijn niet alleen een fysieke bedreiging (kunnen) vormen voor onze inwoners, maar ook aan de waarden van onze democratische rechtstaat raken.

Wat zijn de belangrijkste zaken uit de aanpak?

We weten dat een aantal handelingsperspectieven werken bij “wicked problems”, te weten;

1. Experimenteren;
2. Evalueren;
3. Excelleren.

Deze handelingsperspectieven, die nader uitgelegd worden in de bijgevoegde factsheet (bijlage 1), houden we voortdurend in het achterhoofd en vormen een rode draad binnen de aanpak. Daarnaast maken we gebruik van een aantal strategische uitgangspunten en basisprincipes die verder in onze aanpak worden uitgewerkt naar concrete operationele acties. We kennen drie strategische uitgangspunten;

1. De basis op orde;
2. Flexibel inspelen op actuele dreigingen;
3. (Inter-) nationale, interregionale en lokale samenwerking.

Naast deze uitgangspunten houden we de volgende basisprincipes voor ogen;

- We hebben oog voor het belang van (evenwichtige) communicatie;
- We werken op basis van wettelijke grondslagen en proportionaliteit;
- We hanteren een dreigingsgerichte brede benadering;

---

² Dit zijn enkel sprekende voorbeelden ter illustratie. Niet limitatief of gebaseerd op de meest actuele of urgente (lokale) dreiging. De actuele dreiging wordt verder besproken in de bijgevoegde factsheet (bijlage 1).

DATUM
10 januari 2023

- Ons beleid is kennis gedreven.

Waar we ter bestrijding van radicalisering en extremisme aansluiten bij de interventielijnen uit de Nationale Contraterrorismestrategie 2022-2026 (verwerven, voorkomen, voorbereiden, vervolgen), kiezen we in de aanpak van polarisatie voor investeringen in de actielijnen signaleren, experimenteren, evalueren. Binnen deze actielijnen speelt het sleutelfigurennetwerk een van de hoofdrollen. Dit sleutelfigurennetwerk en “het weerbare midden”³ zijn meegenomen als bouwstenen voor de herijkte aanpak. Samen kijken we op welke wijze dit netwerk optimaal ingepast kan worden in onze aanpak en hoe dit zich verhoudt tot bestaande structuren en overlegvormen.

We vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

J.M. Penn- te Strake,
Burgemeester

A.P.B. Bastiaans,
Wethouder Duurzaam Sociaal Domein, WMO,
Welzijn, Diversiteit, Europa en de Euregio

---

³ “Het weerbare midden” roept vaak een associatie op met het stille midden. Dit stille midden is de grote groep mensen in de samenleving die vreedzaam samenleven. Maar in een meer of mindere mate omringd zijn door standpunten en gedragingen die steeds extremer worden. Wanneer er geïnvesteerd wordt in het versterken en weerbaar maken van de samenleving tegen polariserende ontwikkelingen, spreken we over het ‘weerbare midden (zie verder bijlage 2).”

Factsheet lokale integrale aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie.

“Een doorkijk vanuit veiligheidsperspectief naar de kaders en uitvoering voor de komende jaren”

Inleiding

Al jaren werken we in Maastricht, samen met onze partners, aan het tegengaan van polarisatie¹ en radicalisering. Hierin zochten en zoeken we naar een juiste balans tussen repressie en preventie, vanuit de mogelijkheden en kansen die bestaan. De samenleving is echter voortdurend in beweging, net als de met deze thema's samenhangende problematiek. Daarom is nu de aanpak radicalisering en extremisme herijkt vanuit het veiligheidsdomein en een afzonderlijke aanpak geformuleerd op polarisatie vanuit het sociaal domein. De aanpak op beide thema's is echter onlosmakelijk als een keten aan elkaar verbonden. Dit document schetst op hoofdlijnen de uitgangspunten van de huidige en toekomstige aanpak, waarbij we ook ingaan op de betekenis van de verschillende begrippen en fenomenen (In bijlage A is een uitgebreide begripsbepaling opgenomen). Het vormt daarmee het fundament te komen tot meer concrete verbreding en versterking van de lokale aanpak de komende jaren.

Wat bedreigt ons?

Een terroristische aanslag in Nederland is nog steeds voorstelbaar. Op dit moment zijn er echter geen concrete aanwijzingen voor een aanslag. De huidige dreiging voor onze samenleving (de democratische rechtsorde) komt vooral (maar niet uitsluitend) uit;²

- a. De jihadistische beweging;
- b. Extreemrechts;
- c. Anti-overheidsextremisme.

De jihadistische beweging in Nederland stagneert de laatste jaren in groei, ze is ook minder actief. Individuele jihadisten en kleine groepen kunnen echter nog steeds overgaan tot het plegen van aanslagen. Daarnaast laten internationale ontwikkelingen en mogelijke scenario's zien dat het voorstelbaar is dat de komende jaren de dreiging vanuit deze ideologie de komende jaren kan toenemen. De vaak felle discussie(-s) over het verlies van de 'Nederlandse identiteit' leiden tot een toegenomen geweldsdreiging vanuit individuen of kleine netwerken uit rechtsextremistische hoek. Hierbij gaat de meeste dreiging uit vanuit het accelerationisme³. Maar ook links-extremisme laat van zich horen (denk aan milieu/ klimaat-en dierenextremisme). Hierbij valt op dat met name milieuactivisten in toenemende mate actief zijn. De zwarte piet-discussie, betogingen die hiermee samenhangen (ook in Maastricht), de onrust en onvrede rondom COVID-19 maatregelen of de "boerenprotesten" en een steeds zichtbaarder wordend anti-overheidsextremisme vanuit een fundamenteel wantrouwen, woede en onrechtvaardigheidsgevoel tegen de Nederlandse (lokale) overheid en aanverwante instituties zoals de journalistieke media. Dit toont dat de huidige samenleving veel voedingsbodems bevat die polarisatie tussen individuen en groepen snel kan aanwakkeren. Polarisatie die overigens ook (onbedoeld) wordt versterkt door het handelen van de overheid of media. De dreiging is dus de afgelopen jaren veelzijdiger en meer diffuus geworden.

¹ Polarisation roept bij velen een negatief gevoel op. Er is sprake van polarisation wanneer tegenstellingen en spanningen tussen groepen burgers en/of tussen burgers en de overheid in toenemende mate in 'wij-zij'-denken worden gevat en wanneer in de beeldvorming en emoties 'partij moet worden gekozen'. Polarisation kan productief zijn om een verandering in de samenleving op gang te brengen. Soms is polarisation nodig om botsende standpunten, scheidslijnen of conflicterende belangen helder te maken. We spreken van ongewenste polarisation, als het polarisatieproces leidt of dreigt te leiden tot conflicten tussen groepen, segregatie of het verdwijnen van de ruimte voor genuanceerde meningen. Wanneer we niet meer constructief met elkaar in gesprek gaan om deze verschillen te verkleinen, is er sprake van Ongewenste Polarisation. In dit schrijven doelen we met de term polarisation altijd op de ongewenste vorm, tenzij expliciet anders vermeld.

² Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) 57, november. 2022, Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid, Ministerie van Justitie en veiligheid. Geraadpleegd op 29 november 2022 van [Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 57 | Publicatie | Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid \(nctv.nl\)](#)

³ Het extreemrechtse gedachtegoed waarbij het creëren of versnellen van chaos wordt nagestreefd, om zo een rassenoorlog en de vervanging van de democratie door een witte etnostaat te bespoedigen. Net als vele andere rechtsextremistische stromingen is het accelerationisme gebaseerd op de 'omvolkingstheorie.' (De overtuiging dat achter demografische ontwikkelingen in westerse landen een kwade opzet zit, gericht op het "vervangen" van witte mensen door mensen van een andere culturele of etnische achtergrond).

Thema's die maatschappelijk relevant zijn en blijven

Statistisch gezien is het risico dat een persoon om het leven komt door een terroristische aanval in Europa bijna nul. Hoewel dit cijfermatig wellicht juist is, gaat terrorisme echter meer over het bereiken van publiek en het aanjagen van angst en daarmee behalen van het onderliggende doel; maatschappelijke ontwrichting. De impact van een concrete (dreigende) aanslag is namelijk vele malen groter dan op basis van cijfers te verwachten is. Wanneer deze acute dreiging en/ of aanslag zich desondanks voordoet ontstaat al snel de vraag; Hebben we er wel alles aan gedaan dit te voorkomen? Dit maakt eens te meer dat het maatschappelijk en politiek gezien noodzakelijk is te blijven investeren in een aanpak waarbij zicht wordt gehouden op de ontwikkelingen binnen dit thema.

Een "wicked problem"?

Radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisatie zijn complexe begrippen. Het is moeilijk uit te leggen wat ze exact betekenen. We noemen de problematiek die hiermee samenhangt een "wicked problem". Een Engelse term die zich het best laat vertalen als ontembaar duivels probleem. Dit soort problemen hebben een aantal gezamenlijke kenmerken;

- Je weet niet wat je moet weten;
- Er is geen eenvoudige oplossing;
- Het is onduidelijk hoe oorzaak en gevolg zich hierbinnen tot elkaar verhouden;
- Het wordt voortdurend beïnvloed door andere problemen;
- Er bestaan verschillende manieren om tegen te problemen aan te kijken;
- Er zijn veel partijen en belangen bij betrokken.

Met deze kenmerken moeten we rekening houden in de aanpak ervan. Daarnaast houden we rekening met het actuele dreigingsniveau en de weerbaarheid en veerkracht binnen de samenleving.

Wat willen we bereiken met onze aanpak?

Een effectieve aanpak van radicalisering, extremisme en polarisatie richt zicht enerzijds op het wegnemen van de dreiging en anderzijds op het bevorderen van sociale stabiliteit. Deze factsheet vormt dus vanuit veiligheidsperspectief het fundament voor de integrale aanpak tot het tegengaan van terrorisme, extremisme, radicalisering en polarisatie, maar we streven daarmee vooral ook een sociaal stabiel en veilig Maastricht na. Zo willen we vanuit onze rol en verantwoordelijkheid bijdragen aan het voorkomen van aanslagen. We beschermen op deze manier de nationale - en internationale rechtsorde en de openbare veiligheid. De gemeente Maastricht wil echter in bredere zin werken aan een stad waarin alle bewoners zich thuis voelen: Maastricht als een inclusieve stad, stad van verbondenheid.

Wat deden we al?

De lopende Maastrichtse aanpak radicalisering is gebaseerd op een drietal pijlers:

1. Preventie;
2. Detectie;
3. Interventie.

De preventieve lijn richt zich op het verkleinen van de voedingsbodem alsook het versterken van de weerbaarheid van personen die zouden kunnen radicaliseren. Op het gebied van detectie (tijdig herkennen, signaleren van radicalisering en het kunnen duiden van deze signalen) is geïnvesteerd in effectieve netwerken, het versterken van de informatiepositie van de gemeente (informatieknooppunt, meldpunt radicalisering) en deskundigheidsbevordering, onder meer gericht op een (zo vroegtijdig mogelijke) herkenning en duiding van binnengekomen signalen.

De aanpak met uitgangspunten en basisprincipes

De actuele dreiging en de wetenschap dat dit voortdurend aan verandering onderhevig is leidt tot een drietal handelingsperspectieven waarvan bekend is dat deze werken:

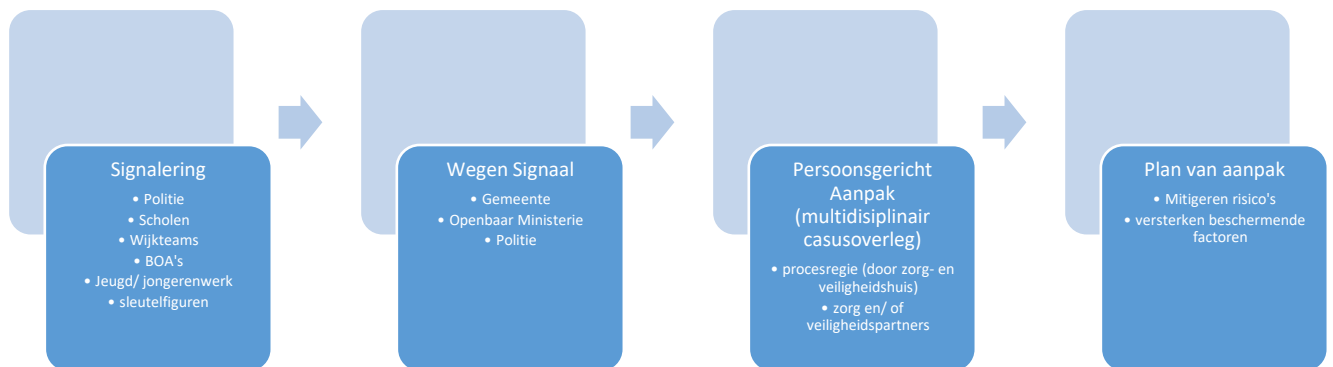
1. Experimenteren;
2. Evalueren;
3. Excelleren.

Anders gezegd; We zullen voortdurend gericht moeten zijn op verandering, gebruik maken van de laatste inzichten, werkmethoden en hierbij dingen uitproberen en bezien hoe een interventie uitpakt. Daarbij hebben we oog voor de mensen die werken met deze thema's; We helpen ze met het verkrijgen en behouden van de juiste kennis en faciliteren ontmoeting, verbinding en onderlinge

intervisie. Deze handelingsperspectieven (de drie E's) verbinden acties en interventielijnen aan elkaar, worden voortdurend ingezet en zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. We gebruik ze bij onze 3 strategische pijlers onder onze aanpak;

1. De basis op orde;
2. Flexibel inspelen op ontwikkelingen;
3. Samenwerking.

De basis op orde, is eigenlijk niks meer of minder dan onze basis aanpak die altijd in orde is, los van het dreigingsniveau of wat er speelt in onze stad. Dus ook als het ogenschijnlijk rustig is. Dit omvat een goede signalering en meldstructuur, de persoonsgerichte aanpak ⁴binnen het Zorg- en Veiligheidshuis (casus –en procesregie) en het versterken en in stand houden van de kennis en competenties van (eerstelijns-)professionals (ook wel deskundigheidsbevordering genoemd). Het gaat er dus om dat we zicht hebben op de problematiek en weten waar we deze aan kunnen herkennen. Wanneer er zorgen zijn moet bekend zijn waar die gemeld kunnen worden en wat er daarna dient te gebeuren om de situatie en dreiging in te kunnen schatten. Gezamenlijk met onze partners (zoals het Openbaar Ministerie, politie of de reclassering) proberen we tijdig in te grijpen om (verdere) radicalisering of bijvoorbeeld versterking van de openbare orde of openbare veiligheid te voorkomen. Dat kan bijvoorbeeld ook door het aanbieden van een nazorgtraject (denk hierbij aan nazorg voor betrokken familie en/ of vrienden of een re-integratietraject na detentie). De basis op orde omvat hiernaast structurele aandacht vanuit het sociale domein om van daaruit in te zetten op (generieke) preventie. Dan gaat het vanuit deze basis bijvoorbeeld om weerbaarheidsprojecten en investeren in gelijke (ervaren) kansen. Wanneer we spreken over de basis op orde gaat het dus niet enkel over capaciteit maar ook over kwaliteit. Samenvattend komt het neer op heldere processen, verantwoordelijkheden en structuren met een passende basisbezetting en kennisniveau. Binnen onze aanpak monitoren we wat er speelt en volgen we relevante ontwikkelingen. Waar de situatie daarom vraagt passen we interventies of capaciteit aan op de omstandigheden; we spelen flexibel in op ontwikkelingen. Ten slotte zetten we in op voortdurende interne en externe samenwerking, lokaal, bovenlokaal en internationaal. Denk hierbij aan structurele deelneming aan relevante overlegvormen, maar ook bijdragen aan gezamenlijke taal en het faciliteren van intervisie.

Figuur 1

In onze aanpak hanteren we een aantal basisprincipes;

1. We hebben oog voor het belang van evenwichtige communicatie; Aangezien dit thema zich juist leent voor onbedoelde polarisatie, mediatisering en/ of politisering en het vaak gaat over morele en ethische dilemma's houden we rekening met de gevoeligheden die dit thema met zich mee brengt en bedienen we ons hierbij van bewuste en evenwichtige communicatie. *Uitgangspunt hierbij is transparantie, gevraagd en ongevraagd*. De fenomenen en het bijbehorende werkgebied zijn zelf dynamisch en

⁴ Zie conceptuele weergave (figuur 1) Het multidisciplinair casusoverleg is een fysiek overleg waar deelnemende partners de informatie waarover zij beschikken inbrengen. Op basis van een gemeenschappelijk beeld wordt een combinatie van op de persoon toegespitste interventies afgestemd.

dus veranderlijk. Vanwege het ongestructureerde karakter is juist objectivering, explicitering en normstelling gewenst. Dit uitgangspunt sluit ook aan bij de brede gemeentelijke doelstelling verbondenheid in onze stad te versterken, dit vraagt om meer openheid.

2. We werken op basis van wettelijke grondslagen en proportionaliteit; Maatregelen moeten dreigingsgericht zijn, proportioneel, met een stevige wettelijke grondslag. Hierbij handelen we binnen onze aanpak conform de geldende wettelijke kaders.
3. We hanteren een dreigingsgerichte brede benadering van de fenomenen. Onze inzet is gericht op alle vormen van extremisme en radicalisering van welke ideologische signatuur dan ook. Hierbij staat de combinatie van preventieve, repressieve en curatieve maatregelen centraal.
4. We werken kennis gedreven. Dit betekent dat er naast het 'practice based' werken – op basis van ervaringen in de praktijk – ook wordt ingezet op meer 'evidence based' beleid en interventies.

Wat gaan we meer concreet doen?⁵

Wanneer we dan meer concreet kijken binnen de actielijnen⁶ verwerven, voorkomen, voorbereiden, vervolgen gaan we de komende jaren;

- De bestaande afspraken rondom het melden van zorgelijke signalen tot en met de persoonsgerichte aanpak versterken.
- We blijven aansluiten bij lokale en bovenlokale (inter-) nationale netwerken op deze thema's.
- We onderzoeken de optimale samenwerking op dit thema in Limburg en herzien de inrichting hiervan op basis van de uitkomsten van het onderzoek.
- We bezien de mogelijkheden tot een structureel terugkerend informatie/ dreigingsbeeld voor onze provincie.
- We onderzoeken samen met andere beleidsdomeinen de mogelijkheden tot een online aanpak; enerzijds gericht op online monitoring en signalering, anderzijds gericht op bescherming van met name onze jeugd tegen eenzijdige meningsvorming en extreme idealen/ denkbeelden.
- We sluiten aan op de vanuit het sociaal domein ontwikkelde aanpak tegen polarisatie. We zien hierin een belangrijke rol voor sleutelfiguren.
- We blijven oefenen en trainen op terrorisme gevolgbestrijding met de regionale crisisorganisatie.

---

⁵ Deze ambities worden concreet uitgewerkt in uitvoeringsplannen binnen het Meerjarenplan veiligheid (2023-2026), waar mogelijk leveren we maatwerk op het niveau van de leefbare wijken aanpak.

⁶ Zie figuur 2. Toelichting figuur 2; Deze schematische weergave bevat een conceptueel raamwerk van de verschillende actielijnen die gezamenlijk bijdragen aan de centrale doelstelling van de aanpak. Hierbij is kort weergegeven wat de actielijnen als subdoelstelling en/ of invulling hebben. Dit raamwerk is afkomstig uit de Nationale Contraterrorisme strategie (2022-2026). De uitvoering hiervan is dus niet voorbehouden aan gemeenten, maar een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Verwerven: Deze actielijn richt zich op het tijdig zicht krijgen op (potentiële) extremistische en terroristische dreigingen; Het gaat hierbij niet alleen om operationele informatie, maar ook om inzichten vanuit (wetenschappelijk) onderzoek en internationale *best practices* en *lessons learned*. Het delen, borgen en waar nodig vergroten van kennis is daarom een belangrijk uitgangspunt binnen deze actielijn. Het uitvoeren van deze actielijn is grotendeels in handen van dikwijls nationaal en internationaal georganiseerde partners. Dit heeft met name te maken met bevoegdheden, die deze organisaties wel toekomen en gemeenten niet. Wel moeten we aangehaakt zijn bij onze partners en (blijven) investeren in relatie- en netwerkmanagement. Voorkomen: het grootste gedeelte van onze gemeentelijke inspanningen binnen onze aanpak vallen onder deze actielijn. Denk aan investeringen in generieke preventieprojecten gericht op het wegnemen van voedingsbodems, doorontwikkeling van een online aanpak of onze persoonsgerichte aanpak onder regie van het Zorg en Veiligheidshuis Maastricht- Heuvelland. Voorbereiden gaat over de inspanningen die zich richten op wat er moet gebeuren wanneer er, alle inspanningen ten spijt, toch een aanslag plaatsvindt. Net als bij de actielijn vervolgen, waar het hoofdzakelijk gaat om de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde is hier geen prominente plaats weggelegd voor de lokale overheid. We hebben echter wel een rol in bijvoorbeeld re-integratie en nazorg bij (ex-) gedetineerden/ veroordeelden naast de inzet van bestuursrechtelijke maatregelen (die veelal de bevoegdheid zijn van de Minister van Justitie en Veiligheid) of het versterken van maatschappelijke veerkracht en weerbaarheid na een aanslag.

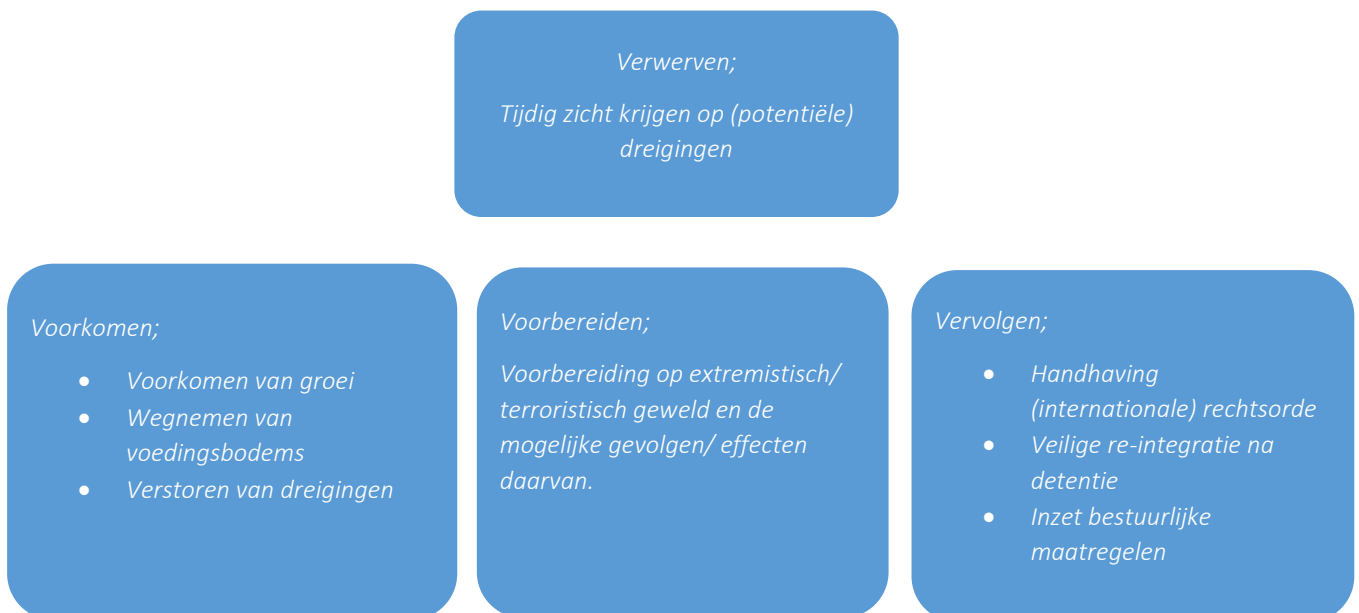
- Binnen de persoonsgerichte aanpak zetten we in op het beter vastleggen van (proces-)afspraken en hebben (extra) oog voor mogelijke “terugkeerders” uit het voormalige strijdgebied in Irak en Syrië, veroordeelde terroristen en ex-gedetineerden.

Om de samenhang tussen de handelingsperspectieven, strategische uitgangspunten, basisprincipes en actielijnen te verduidelijken is een matrix aan deze factsheet toegevoegd (zie figuur3).

Sturing en verantwoording

Onze aanpak raakt aan meerdere beleidsdomeinen en daarmee meerdere bestuurlijke portefeuillehouders. Dit integraal plan van aanpak is echter geschreven vanuit het veiligheidsperspectief en primair gericht op het voorkomen van (dreigende) verstoringen, van welke aard of omvang dan ook, van de openbare orde of de openbare veiligheid. Dit maakt dat de burgemeester voor deze factsheet én de repressieve aanpak de primaire portefeuillehouder is. In de uitwerking en concretisering van projecten of interventies is het echter voorstelbaar dat de bestuurlijke verantwoordelijkheid over de uitvoering bij bijvoorbeeld de wethouder zorg of onderwijs ligt.

Figuur 2

<p>Algehele beleidsdoelstelling;</p> <p>Tegengaan van polarisatie, extremistische en terroristische dreiging en het voorkomen van aanslagen. Hiermee bijdragen en werken aan een stad waarin alle bewoners zich thuis voelen: Maastricht, de stad van verbondenheid.</p>		
<p>In onze integrale aanpak integreren we 3 werkende handelingsperspectieven (de 3 E's);</p> <p>Experimenteren, Excelleren, Evalueren</p>		
<p>Ons beleid is gebaseerd op 3 strategische pijlers:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De basis op orde; 2. (Inter-)regionale samenwerking; 3. Flexibele inzet op ontwikkelingen. 		
<p>Binnen deze pijlers blijven we trouw aan een aantal basisprincipes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • We hebben oog voor het belang van (evenwichtige) communicatie • We werken op basis van wettelijke grondslagen en proportionaliteit <ul style="list-style-type: none"> • We hanteren een dreigingsgerichte brede benadering • Ons beleid is kennis gedreven 		
<p>We concretiseren onze aanpak in een aantal actielijnen, naar voorbeeld van de Nationale Contraterrorismestrategie (2022-2026), dit leidt tot concrete acties in het uitvoeringsprogramma binnen ons MJP:</p>		
<p><i>Verwerven</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - We blijven aansluiten bij lokale en bovenlokale (inter-)nationale netwerken - We onderzoeken en herijken (de optimale) samenwerking op dit thema in Limburg en interregionaal - We bezien de (on-)mogelijkheden tot een periodiek provinciaal informatie/ dreigingsbeeld 		
<p><i>Voorkomen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - De komende beleidsperiode behouden en versterken we de lokale –en bovenlokale signalering en meldstructuur - We onderzoeken samen met andere betrokken beleidsdomeinen de mogelijkheden tot een online aanpak gericht op bescherming van met name onze jongeren. - Vanuit het sociale domein werken we conform de “aanpak van polarisatie (bijlage 3)”. De aanpak richt zich op (verbeteren van) signalering, versterken van weerbaarheid en veerkracht, evaluatie en borging. Hierin is een belangrijke plek ingeruimd voor het sleutelfiguren netwerk. 	<p><i>Vorbereiden</i></p> <p>We geven hier invulling aan door ons te houden aan al gemaakte afspraken. Denk hierbij met name aan bestaande kaders voor- en oefenen met de regionale crisisorganisatie.</p>	<p><i>Vervolgen</i></p> <p>De gemeentelijke inzet binnen deze actielijn wordt met name vormgegeven binnen de PGA-aanpak. Deze aanpak wordt procesmatig geformaliseerd en zo veel als mogelijk bovenlokaal afgestemd. Binnen de PGA-aanpak hebben we de komende beleidsperiode extra aandacht voor mogelijke “terugkeerders”, veroordeelden en ex-gedetineerden.</p>

Figuur 3

Bijlage 1. De fenomenen nader beschouwd;

Terrorisme is het uit ideologische motieven (voorbereiden van het) plegen van op mensenlevens gericht geweld of het veroorzaken van maatschappij-ontwrichtende schade, met als doel (een deel van) de bevolking ernstige vrees aan te jagen, maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen, en/of politieke besluitvorming te beïnvloeden. Voor de strafrechtketen geldt dat de bepalingen over terrorisme zoals opgenomen in het Wetboek van Strafrecht (artikel 83 en 83a) leidend zijn.

Activisme omvat pogingen van individuen of groepen om op buitenparlementaire wijze, maar binnen de grenzen van de wet, politieke besluitvorming te beïnvloeden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gebruikmaking van het grondrecht tot demonstreren.

Extremisme is het fenomeen waarbij personen of groepen bij het streven naar hun idealen bewust over de grenzen van de wet gaan. Extremisme is iets anders dan activisme. Activisten komen soms luidruchtig maar gewelddoos voor hun mening uit en houden zich aan de grenzen van de wet. Extremisten hebben de intentie om diepingrijpende veranderingen in de samenleving aan te brengen die een gevaar kunnen opleveren voor het (voortbestaan) van de democratische rechtsorde, óf het doelbewust inzetten van ondemocratische methodes om politieke besluitvorming te beïnvloeden of maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen.

Radicalisering. De term radicalisering roept veel verschillende beelden op, van terreur tot problemen in wijken en gezinnen. Platform JEP hanteert verschillende definities van radicalisering. Hiermee maken we duidelijk dat radicalisering een dynamisch proces is, met verschillende invloeden op verschillende personen en in verschillende contexten. In deze definities ligt het accent op de samenleving (definitie 1), op de jongere en zijn pedagogische omgeving (definitie 2), en op de jongere zelf (definitie 3).

1. Definitie met accent op de samenleving, van de [Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid](#) (NCTV): Een proces van toenemende bereidheid om de uiterste consequentie uit een denkwijze te aanvaarden en die in daden om te zetten. Deze toenemende bereidheid kan;
  - Leiden tot gedrag dat andere mensen diep kwetst of in hun vrijheid raakt;
  - Aanleiding zijn voor individuen of groepen om zich af te keren van de samenleving;
  - Leiden tot het (goedkeuren van) gebruik van geweld.
2. Definitie met accent op de jongere zelf, van [Stichting School & Veiligheid](#): Radicalisering is een grillig verlopend proces. Een jongere die geraakt wordt door radicaal gedachtegoed drijft af van de democratie en groeit toe naar gewelddadig extremisme. Een jongere raakt geïnspireerd en gaat geloven in een extremistisch wij-zij-verhaal. Hij gaat daar steeds meer persoonlijke consequenties aan verbinden en verheerlijkt geweld om zijn idealen te bereiken. Radicalisering is een mogelijk spoor van ontsporing.
3. Definitie met accent op de pedagogische omgeving, uit het onderzoek [Formers & families](#): Radicalisering kan optreden wanneer een jongere politieke of religieuze ideeën ontwikkelt waaraan handelingen zijn verbonden die zo fundamenteel in strijd zijn met de verwachtingen van de pedagogische omgeving of van de mainstream, dat daardoor de pedagogische en/of onderwijskundige relatie op het spel komt te staan.

Polarisatie is de verscherping van tegenstellingen tussen groepen in de samenleving die kan resulteren in spanningen tussen deze groepen en toename van segregatie. Polarisatie en spanningen zijn altijd aanwezig in een samenleving en hoeven niet altijd problematisch te zijn. Als polarisatie zo erg wordt dat ze leidt tot bedreigende situaties, is de situatie uiteraard wel problematisch.

Sommige personen, groepen, of groeperingen polariseren bewust om de voedingsbodem voor extremisme en geweld te vergroten. Er is sprake van polarisatie wanneer tegenstellingen en spanningen tussen groepen burgers en/of tussen burgers en de overheid in toenemende mate in 'wij-zij'-denken worden gevat en wanneer in de beeldvorming en emoties 'partij moet worden gekozen'. Soms gebeurt dit rond een bepaald thema, maar vaak verspreidt dit zich over meerdere maatschappelijke thema's. Polarisatie neemt extra in omvang en intensiteit toe wanneer (reële of waargenomen) scheidslijnen tussen groepen in de beeldvorming steeds meer overlap vertonen. Polarisatie kan worden gezien als een proces met meerdere fasen. De fase van polarisatie is medebepalend voor de keuze van een passende aanpak. KIS onderscheidt de volgende fasen bij polarisatie: 1. Rustfase (Het is 'koud', er zijn al wel risicofactoren aanwezig voor het ontstaan van polarisatie). 2. Ongemak (Het wordt 'ongezelliger'; ongemak naar elkaar, misverstanden, vervreemding). 3. Onderhuidse spanningen (Het 'schuurt'; onbehagen, irritaties, negatieve beeldvorming, toename wij/ zij-gevoel, groepen vermijden contact). 4. Openlijke incidenten of escalatie. (uit theorieën en aanpakken van polarisatie, KIS, juni 2020, geraadpleegd op 12/4/2020 van <https://www.kis.nl/sites/default/files/4999/theorieen-en-aanpakken-van-polarisatie-samenvatting.pdf>)

Wanneer is polarisatie ongewenst?

Polarisatie kan productief zijn om een verandering in de samenleving op gang te brengen. Soms is polarisatie nodig om botsende standpunten, scheidslijnen of conflicterende belangen helder te maken. Maar als een polarisatieproces te lang doorgaat of als tegenstellingen te veel op de spits worden gedreven, raakt de samenleving verdeeld. We spreken van ongewenste polarisatie, als het polarisatieproces leidt of dreigt te leiden tot conflicten tussen groepen, segregatie of het verdwijnen van de ruimte voor genuanceerde meningen.

Verdere duiding en subcategorieën

Radicalisering of extremisme is niet exclusief verbonden aan één bepaalde etnische, culturele, religieuze of politieke (bevolkings)groep. Momenteel wordt veelal onderscheid gemaakt tussen rechtsextremisme, linksextremisme, dierenrechtenextremisme en jihadisme. Bij anti-overheidsextremisme staat het afwijzen van de overheid, het overheidsbeleid en/of democratische procedures centraal. Dit gebeurt niet om ideologische redenen, maar vanwege ervaren onrechtvaardigheid, gekwetstheid en groot onbehagen. Bij **identitair extremisme** raken bepaalde groeperingen, redenerend vanuit de eigen identiteit (ras, geaardheid, geslacht, geloof, enzovoort) gefrustreerd door gebrek aan gehoor en door het gevoel dat ze achtergesteld worden. Zo ziet de AIVD de afgelopen jaren vooral een trend in de opkomst van antiracismegroepen die vanuit hun eigen identiteit ageren tegen in hun ogen koloniale en racistische elementen in de Nederlandse samenleving.

Problematisch gedrag (o.a. Salafisme)

Niet-straftbare, maar vanuit het oogpunt van de democratie en de open samenleving wel problematische gedragingen zoals het actief verspreiden van of aanzetten tot onverdraagzaamheid, maatschappelijke isolatie, het afwijzen van het gezag van de overheid, het afwijzen van de instituties van de democratische rechtsorde en een dwingende anti-integratieve opstelling.

Jihadisme

Een stroming binnen de politieke islam die op basis van een specifieke invulling van de salafistische leer en op basis van onder meer het gedachtegoed van Sayyid Qutb door middel van een gewapende strijd (jihad) streeft naar een mondiale heerschappij van de islam en daarmee naar de heroprichting dan wel instandhouding van de islamitische staat (kalifaat).

Jihad

De basisbetekenis in de Koran is 'een inspanning voor een verdienstelijk doel'. Het heeft in eerste aanleg een ethische betekenis: De mens heeft de goddelijke opdracht zich in te spannen tegen het kwaad in zichzelf. Een tweede betekenis; zich inzetten voor het belang van de islam en de geloofsgemeenschap. Een derde betekenis is die van de gewapende strijd (NCTV)

Salafisme

Een verzamelnaam voor een spectrum aan fundamentalistische stromingen binnen de soennitische islam die staan voor een terugkeer naar de zuivere islam zoals die in de tijd van de profeet Mohammed en door de vier rechtgeleide kaliefen in de eerste eeuwen daarna is beleden. Aanhangers van het salafisme zijn letterlijk 'vrome, oprechte voorgangers' en hanteren een letterlijke interpretatie van de Koran en de 'traditie'. Een specifieke invulling van de salafistische leer vormt mede de basis van het jihadisme.

Kalifaat is een islamitische heilstaat, primair gelegen in de regio waar de soennitische islam zijn oorsprong vindt. Op 29 juni 2014 heeft ISIS (tot die tijd ISIL genaamd) een kalifaat uitgeroepen in Syrië en Irak. Aan het hoofd van een kalifaat staat van oudsher de kalief. ISIS-leider Abu Bakr al Baghdadi heeft zichzelf tot kalief benoemd.

Extreemlinks. Tot extreemlinks worden onder meer de anarchistische en de marxistische-leninistische stroming gerekend. Antiglobalisme, antikapitalisme en antiliberalisme zijn belangrijke kenmerken. Hierbij houden extreemlinkse activisten zich aan de wet, overtreden links-extremisten de wet en extreemlinkse terroristen plegen op mensenlevens gericht geweld gebaseerd op extreemlinkse opvattingen.

Extreemrechts. Tot extreemrechts gedachtegoed worden denkbeelden gerekend als vreemdelingenhaat (inclusief: antisemitisme en antimoslims), haat jegens vreemde (cultuur)elementen en ultranationalisme. Hierbij houden extreemrechtse activisten zich veelal aan de wet, overtreden rechts-extremisten de wet en extreemrechtse terroristen plegen op mensenlevens gericht geweld gebaseerd op extreemrechtse opvattingen.

De weg naar een Verbonden Maastricht!

Aanpak van Polarisatie

Inleiding

We horen en voelen de tweedeling in de samenleving een steeds hardnekkiger probleem worden. Deze tweedeling manifesteert zich op verschillende lijnen. Bijvoorbeeld tussen oorspronkelijke en nieuwe bewoners, tussen blijvers en passanten, tussen armoede en rijkdom, tussen taalgroepen en tussen wijken. Deze tweedeling kan leiden onder andere tot ontevredenheid, boosheid en verlies van vertrouwen in de maatschappij en de overheid. Mensen komen dan verder en harder van elkaar af te staan door verschillende denkwijzen en meningen. Dit is een voedingsbodem voor een polariserende maatschappij met een stijging van het 'wij-zij denken'. Deze polarisatie is een ongewenste ontwikkeling en geeft meer segregatie in de samenleving.

Polarisatie in onze samenleving

In Nederland heeft iedereen het recht om diens eigen mening te uiten. Maar als deze verschillen leiden tot hardnekkige tegenstellingen, spreken we over polarisatie. Polarisatie heeft in onze samenleving een negatieve associatie. Er is sprake van polarisatie wanneer tegenstellingen, spanningen en de mate van het 'wij-zij' denken toeneemt. Deze toename is dan zichtbaar tussen groepen mensen en/of tussen inwoners en de overheid. Enige vorm van polarisatie in de samenleving kan productief zijn om een verandering in de samenleving op gang te brengen. Soms is polarisatie nodig om botsende standpunten, scheidslijnen of conflicterende belangen helder te maken. Als het polarisatieproces leidt, of dreigt te leiden tot conflicten, segregatie of het verdwijnen van de ruimte voor genuanceerde meningen, spreken we van ongewenste polarisatie. Een stijging van ongewenste polarisatie laat zien dat groepen (mensen) zich nog meer en harder gaan afzetten; er is meer boosheid, meer wantrouwen en meer afsluiting. Dit kan mogelijk leiden tot meer incidenten en escalaties, waarbij geweld gebruikt kan worden. Wanneer we niet meer constructief met elkaar in gesprek gaan om deze verschillen te verkleinen is er sprake van ongewenste polarisatie. In dit plan van aanpak doelen we met de term polarisatie op de ongewenste vorm, tenzij expliciet anders vermeld.

Het polarisatieproces kent vijf verschillende rollen die invloed hebben of druk uitoefenen op de polarisatie. Deze staan beschreven in bijlage 1.

Polarisatie is een “wicked problem”

Polarisatie is een complex begrip. Daar waar polarisatie zorgt voor (positieve) veranderingen in de samenleving, is het ook mogelijk dat polarisatie zorgt voor meer en hardere tegenstellingen. Het is dan ook vaak moeilijk uit te leggen wat polarisatie exact betekent. Maar ook hoe dit verschillend kan worden geïnterpreteerd. De problematiek die gepaard gaat met polarisatie is een “wicked problem”. Deze Engelse term laat zich het best vertalen als een 'ontembaar en duivels probleem'. Kenmerken van een wicked problem komen ook terug bij polarisatie zoals; polarisatie is voortdurend in verandering, het is onduidelijk hoe oorzaken en gevolgen van polarisatie zich tot elkaar verhouden, het probleem kent niet één enkele oplossing en er is geen stopregel: er is geen duidelijk eindpunt.

Polarisatie is een wicked problem en daar moet in de aanpak rekening mee worden gehouden. In de uitvoer van de aanpak moet er gekeken worden naar (landelijke) ontwikkelingen voor zowel polarisatie als ook de interventies en projecten die worden ingezet. Deze aanpak zoekt en experimenteert dan ook nog met mogelijke 'proven en best practices' in het terugdringen van polarisatie en het creëren van rust in de samenleving.

Investeren in de Rust van de samenleving

Het kennisplatform Integratie & Samenleving beschrijft polarisatie als een proces van vier fasen: de 'rustfase', fase van 'ongemak', voelbare 'onderhuidse spanningen' en 'openlijke incidenten of escalaties'. De fase waarin de samenleving zich bevindt is bepalend voor de keuze van een passende aanpak.

Wanneer er zich nog geen incidenten en/of escalaties voordoen betekent dit niet, dat er zich geen ontwikkelingen voordoen op polarisatie. Het kennisplatform adviseert dan ook dat het cruciaal kan zijn om te investeren in de samenleving in –'vredestijd'- de rustfase. Dit geeft de mogelijkheid om polarisatie preventief aan te pakken¹.

Aanpak van Polarisation is onderdeel van een integrale aanpak

De aanpak van Polarisation vindt plek in de actielijn 'voorkomen' dat onderdeel is van de 'Integrale Aanpak Radicalisering, Extremisme, Terrorisme en Polarisation'². Deze integrale aanpak geeft vanuit het veiligheidsperspectief een aantal kaders en uitvoering voor de komende jaren. De handelingsperspectieven (experimenteren, evalueren en excelleren), en strategische pijlers (de basis op orde, flexibel inspelen op ontwikkelingen en het realiseren van samenwerkingen), zijn ook in de aanpak van polarisation de uitgangspunten.

Daar waar de Integrale aanpak Radicalisering, Extremisme, Terrorisme en Polarisation wordt ingezet op het wegnemen van dreigingen in de samenleving. Werkt de Aanpak van Polarisation aan het bevorderen en versterken van de sociale stabiliteit in de samenleving.

Doel en visie van de aanpak

Wat willen we bereiken met de aanpak van Polarisation

Met de aanpak van polarisation zetten we een beweging in, die naast het terugdringen van polarisation ook bijdraagt aan de Sociale Visie 2040. Maastricht, een gezonde en leefbare stad zijn met een vitale en saamhorige samenleving. De aanpak zet in op het voorkomen dat mensen worden uitgesloten van de samenleving. We richten ons op een betrokkenheidsgevoel van mensen bij de maatschappij, dan ontstaat ook eerder zelfontplooiing en ontwikkeling. Vanuit hier werken we aan het bevorderen en versterken van de sociale stabiliteit en veerkracht in de samenleving.

Wat deden we al in Maastricht tegen polarisation

Al meerdere jaren werken we aan het terugdringen van polarisation. Dit gebeurde met een 'hands-on' strategie, maar nog niet vanuit een overkoepelende visie en/of aanpak. Voor een aanpak van polarisation is er eerder een aanzet geweest tot een strategisch plan. Dit plan gaat uit van de werkwijze 'invloegen, toevoegen en uitvoegen'³. Hierbij wordt uitgegaan van de draagkracht van de gemeenschap, en wat zij nodig hebben om succesvol te zijn. Projecten die hieruit voort zijn gekomen; 'het weerbare midden' en een eerste opzet tot een 'sleutelfiguren netwerk'. De visie van dit strategisch plan was het werken met een 'recept op maat' voor situaties die zich voordoen in de stad, wijk en gemeenschap. Hiervoor is (professionele) regie van belang. Deze regie zou ervoor zorgen dat partijen en netwerken gezamenlijk werken aan het probleem/opgave.

Hoe gaan we nu verder

---

¹ Kennisplatform Inclusief Samenleving; publicatie juni 2020; Theorieën en aanpakken van polarisation

² Factsheet lokale en integrale aanpak radicalisering, extremisme en polarisation.

³ De opdracht die hiermee wordt geschetst is dan ook: kijk wat de draagkracht is, maak gebruik van de initiatieven en potentie (invloegen). Draag vanuit je professie bij wat hier nodig is (toevoegen) en trek je terug als het mogelijk en verantwoord is (uitvoegen).

Met deze aanpak van polarisatie gaan we doorpakken. We gaan het eerdere strategisch plan met samenwerkingspartners evalueren (bijstellen) en door ontwikkelen. Hierin worden het 'weerbare midden' en het 'sleutelfigurennetwerk' meegenomen als bouwstenen.

We gaan op zoek naar 'best practices' die wellicht al op andere plekken in het land worden gebruikt en geëvalueerd. De aanpak van polarisatie maakt momenteel gebruik van een aantal inzichten en interventies die al in gebruik zijn o.a. de Rotterdamse aanpak Radicalisering, Extremisme en Polarisatie 2018-2022. Deze inzichten en interventies worden in de aanpak op eigen haalbaarheid en uitvoering voor Maastricht nog getoetst. In de uitvoer van de aanpak van polarisatie moeten we gericht zijn op de continue veranderingen in de samenleving. En gebruik maken van de laatste landelijke trends, inzichten om een passende aanpak te ontwikkelen voor het terugdringen van polarisatie in Maastricht.

Op de eerste plaats gaan we ons richten op het in orde krijgen van de basis, dit is niets minder dan dat onze basis aanpak, het punt vanuit waar we starten bij polarisatie, altijd in orde is. Dit los van wat er speelt in de stad. Een basis op orde, geeft de mogelijkheid om aandacht te besteden aan preventie, door in te zetten op bijvoorbeeld weerbaarheidsprojecten en creëren van gelijke kansen. Hiermee investeren we in de rust in de samenleving. Binnen de aanpak kijken we naar wat er speelt en volgen relevante ontwikkelingen. Op deze manier kunnen we flexibel inspelen naar wat de situatie verwacht. Als laatste zetten we in op het voortdurend investeren op interne en externe samenwerkingen in de stad en omgeving.

Wat is de rol van de Gemeente Maastricht

Gemeenten zijn verantwoordelijk op het gebied van handhaving openbare orde en veiligheid. Daarnaast kan de Gemeente een belangrijke rol spelen in een lokale aanpak van polarisatie. Hier kunnen we aan bijdragen door het maken van beleid, het opstellen van plannen voor een sluitende aanpak en het regisseren van een lokale en mogelijke integrale aanpak. Daarnaast staan we in verbinding met onze inwoners via de 'sociale wijkteams' en de 'Leefbare Wijken aanpak'. Hierin kunnen we een belangrijke en signalerende functie vervullen. Dit vertaalt zich naar drie specifieke rollen, ingevuld door de Gemeente;

1. **Signaleerder:** De gemeente is zelf door dagelijks contact met burgers de oren en ogen van de stad. Dit geeft de kans om zelf signalen op te vangen van polarisatie. Onderdelen waarbij de gemeente een signalerende rol vervult zijn o.a. de 'Leefbare Wijken Aanpak', 'Sociale wijkteams', maar ook door 'toezicht en handhaving' die signalen kunnen opvangen bij gemeentelijke controles in de stad.
2. **Beleidsmaker:** De gemeente is aan zet bij het opstellen van een beleid of plan voor een sluitende aanpak van polarisatie. En onderzoekt hierbij alle mogelijke taken, die door verschillende partijen worden uitgevoerd.
3. **Regisseur:** De gemeente is de aangewezen partij om in de opstartende fase van de aanpak de regie op zich te nemen en uitvoerende partijen bij elkaar te brengen. Deze partijen werken gezamenlijk aan de aanpak die zowel door de stad en samenleving als gemeente zelf gedragen moet worden.

De herijkte Aanpak van Polarisatie

De huidige hands-on aanpak wordt met de herijkte aanpak herzien. Deze aanpak van Polarisatie bestaat uit de actielijnen Signaleren, Experimenteren, Evalueren. Hierin is één van de hoofdrollen weggelegd voor een Sleutelfiguren Netwerk. Dit netwerk staat vooraan als het gaat om het sneller en beter signaleren van polarisatie in de stad. Maar ook bij het bedenken en inzetten van interventies, acties & projecten. Om vervolgens aan de achterkant deze te evalueren (mogelijk bijsturen) en gecontinueerd in te zetten.

Het Sleutelfiguren Netwerk

Om het maatschappelijk probleem van polarisatie in de meest brede zin aan te pakken is het belangrijk dat de gemeente inzet op de kracht van de gemeenschap. Dus de potentie en initiatieven van onze inwoners gaan benutten. Er zijn al veel sleutelfiguren actief in Maastricht, vele al bekend en ook onbekend voor de gemeente. Een deel van deze sleutelfiguren is al dan niet verenigd in een netwerk. De uitdaging van een sterk sleutelfiguren netwerk is om actief op zoek te gaan naar die betrokken inwoners die nog niet aangesloten zijn. Maar wel willen bijdragen aan een weerbaar en veerkrachtig Maastricht.

Het doel is om een fluïde netwerk van sleutelfiguren te laten ontstaan. Een netwerk dat vanuit een basis aanpak, gemakkelijk kan inspelen op ontwikkelingen in de samenleving. Zich wilt inzetten bij het tegengaan en voorkomen van spanningen en investeren in de rust voor de gemeenschap.

Actielijn 1: Eerder en sneller in beeld

1.1 Bewustwording en herkenning

De eerste stap in de aanpak van polarisatie is bewustwording en het vergroten van kennis. Niet alleen bij (semi-) professionals, maar ook bij de inwoners van de stad. Het herkennen en signaleren van polarisatie is lastig, zeker als je niet weet wat het inhoudt. Het gaat hier namelijk niet over individuele belangen zoals overlast van een lantaarnpaal of speelplaatsen. Maar over het groter geheel, over het bijdragen aan meer begrip, meer veerkracht, meer verbinding met elkaar.

Het vergroten van kennis betekent (blijven) investeren in deskundigheidsbevordering van de (semi-) professionals. Hier wordt ingezet op het aanbieden van voorlichtingen, trainingen en kennisdagen⁴ voor alle (nieuw) betrokkenen van de aanpak.

- Voorlichtingen: worden gegeven over de aanpak van Polarisatie aan een brede groep van (semi-) professionals en vrijwilligers. Hier wordt informatie gegeven over het onderwerp en bijbehorende thema's en waar men terecht kan met vragen en/of signalen.
- Trainingen: georganiseerd voor (semi-) professionals en vrijwilligers. Tijdens deze trainingen wordt verder ingegaan op de praktische aspecten van polarisatie en bijbehorende thema's. Maar ook wat men zelf kan doen in de aanpak en het terugdringen van polarisatie.
- Kennisdagen: Een paar keer per jaar een themadag organiseren. Tijdens deze dagen experts uitnodigen om gezamenlijk met het netwerk, (semi-) professionals en vrijwilligers nieuwe fenomenen en onderwerpen te bespreken.

Voor alle betrokken investeren we in het vergroten en onthouden van kennis op het gebied van polarisatie. Gezamenlijk zijn we allenmaal de oren en ogen van de stad.

Met het vergroten van de kennis van de stad worden we ons ervan bewust dat polarisatie overal om ons heen voor komt. Pas als we dit inzien dan kunnen we eerder signaleren en bewuste acties inzetten.

---

⁴ Aanpak Radicalisering, Extremisme en polarisatie, Gemeente Rotterdam 2018-2022

1.2 Melden en Advies

Naast het signaleren is het ook belangrijk dat men weet waar ze terecht kunnen met een vermoeden van polarisatie. Daarvoor is het noodzakelijk dat er een centraal punt is waar iedereen melding kan doen. Dit zelfde punt kan ook voorzien wanneer men nog opzoek is naar kennis en/of advies. Het is mogelijk dat men een 'onderbuikgevoel' heeft, maar niet zeker weet of er sprake is van polarisatie. Deze mensen kunnen gebaat zijn bij het inwinnen van kennis en/of advies op het onderwerp.

In gezamenlijkheid kunnen we dan spreken over het ontwikkelen van een 'Meld- en Adviespunt'⁴. Maastricht kent al verschillende meldpunten, zoals bij Anti Discriminatie Voorziening Limburg en het eigen gemeentelijk meldpunt Radicalisering.

Er wordt in de aanpak onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een Meld- en Adviespunt, mogelijk bij bestaande meldpunten.

1.3 Quickscans & Analyse

We gaan quickscans hanteren om te beoordelen in hoeverre er sprake is van maatschappelijke spanningen of polarisatie. Dit kan op basis van bepaalde buurten of wijken, tussen bepaalde groepen of op verschillende thema's. Om op een kort tijdsbestek een beeld te vormen van de temperatuur in de stad zetten we een quick scanmethodiek⁴ in. Een Quick scan is een beperkt onderzoek met als doel een globale evaluatie, waarbij de belangrijkste kansen, knelpunten en verbetermogelijkheden worden benoemd. De resultaten hiervan geven inzichten in de situatie en mogelijkheden tot het oppakken van verbeterprojecten.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door middel van gesprekken met het sleutelfiguren netwerk, collega's en (semi-) professionals en meldingen geregistreerd op het Meld- en Adviespunt. Bij de Quick scan en resultaten hieruit, worden ook verdiepende analyses gemaakt over landelijke trends m.b.t. maatschappelijke spanningen, onrust en polarisatie in de samenleving. Het beeld dat wordt gevormd uit de Quick scan en de verdiepende analyses, bied de gemeente de kans om een handelingsperspectief in te zetten.

Actielijn 2: Versterken van een veerkrachtig Maastricht

Een weerbare en veerkrachtige samenleving is een effectief antwoord op toenemende spanningen en maatschappelijke onrust tussen groepen (mensen). Het versterken van de weerbaarheid en veerkracht draagt bij gemeenschapsvorming. Belangrijk is dat er gekeken wordt naar het organiseren van het sleutelfiguren netwerk als zodanig dat deze een onderdeel is van de gemeenschap.

2.1 Samenwerkingen realiseren

Het terugdringen van polarisatie is niet afhankelijk van één partij. Het is een samenwerking tussen verschillende organisaties, (semi-) professionals en inwoners van de stad. Ook gemeentelijke projecten en netwerken zoals de 'Leefbare wijken aanpak' en 'Maatschappelijke organisaties en verenigen' (gesubsidieerd binnen de vrijwillige inzet).

Het sleutelfiguren netwerk heeft een 'hoofdrol' binnen de aanpak. Het netwerk is aan de ene kant de expert op het uitvoeren en implementeren van de aanpak polarisatie. En anderzijds het netwerk dat zorgt voor het continu informeren m.b.t. ontwikkelingen, voorgang en bijzonderheden in de stad.

2.2 Vergroten van de weerbaarheid

Om polarisatie in de samenleving terug te dringen is het belangrijk om te investeren in het versterken van de weerkracht van de samenleving. Daarbij hoort ook het vergroten van de weerbaarheid van verschillende groepen (mensen) tegen polariserende denkbeelden.

De aanpak gaat uit van de methodiek van ‘het weerbare midden’ versterken⁵. In deze methodiek wordt gesteld dat het weerbare midden vaak een associatie oproept met het ‘Stille Midden’. Dit stille midden is de grote groep mensen in de samenleving die vreedzaam samenleven. Maar in een meer of mindere mate omringd zijn door standpunten en gedragingen die steeds extremer worden. Als polarisatie toeneemt, wordt het stille midden kleiner. Omgekeerd is het tegengaan van polarisatie mogelijk door te investeren in het stille midden. En deze groep te vergroten, versterken en weerbaarder te maken tegen polariserende ontwikkelingen.

Er wordt doorgespeeld op het bevorderen van sociale cohesie en het stimuleren van actief burgerschap⁶. Binnen de aanpak gaan we evalueren en mogelijk projecten en initiatieven door ontwikkelen. Denk bijvoorbeeld aan; ‘weerbaar opvoeden’, dit is onderdeel van de methodiek ‘het Weerbare Midden’. Maar ook (burger) initiatieven die door verschillende organisaties zijn uitgevoerd; ‘Groeidiamantjes in de Wijk’, een Toolkit die jongeren de juiste handvatten meegeeft om een basis te creëren voor het opgroeien tot ‘Gezonde Volwassene’. En ‘Vreedzame Wijk project’ in Malberg, waar kinderen uit de buurt kennismaken met actief en democratisch burgerschap.

Binnen de aanpak wordt er gericht op een preventieve aanpak. Dit is vooral op gebied van groepsgerichte activiteiten die bijdragen aan het vergroten en versterken van de weerbaarheid van in groepen (mensen). De aanpak wilt ervoor zorgen dat deze groepen minder vatbaar zijn voor polariserende denkbeelden en extreme ideologieën.

2.3 Krachtig tegen online polarisatie

Steeds meer tijd besteden we met z’n allen aan het lezen van online nieuws en opinies. Het reageren hierop en het verder delen in het eigen netwerk. Deze online interacties vormen en reflecteren polarisatie. Online schuilt er namelijk een reflecterend aspect. Dit in het feit dat gesprekken steeds vaker ‘haat’ gedreven zijn, minder feiten en meer meningen bevatten. In tegenstelling tot de “offline” wereld (fysieke samenleving) is er online steeds minder plaats voor wederzijds begrip. Dit uit zich in een afname van verbinding en minder mogelijkheden op constructieve oplossingen⁷.

Om meer grip te krijgen is het van belang om zicht te krijgen op de krachten die onderliggend zijn aan online polarisatie. Er moeten manieren worden gevonden die vormen van online polarisatie tijdig signaleert, om vervolgens haalbare interventies in te zetten die hier tegen werken. Belangrijk hiervoor is het inzetten op, het consequent betrekken van de online wereld en diens bereik bij (offline) preventie- en weerbaarheidsprojecten in de samenleving. Daarnaast ook focussen op structurele doelen die gezet worden in de aanpak, in tegenstelling tot het (ad-hoc) in te vliegen op actuele trends. Enkele structurele doelstellingen waarop ingezet kan worden; Online social bonding, Cyber awareness en mogelijk naast het ‘offline’ sleutelfigurennetwerk, ook online sleutelfiguren. Dit zijn mensen die zich met gemak bewegen in de digitale wereld en een mogelijk bijpassend platform bestrijken⁸.

Door de vele en snelle ontwikkelingen op het internet en de wereldwijde connecties. Maar vooral ook vanwege de anonimiteit waarin (groepen) mensen zich kunnen bewegen, is het terugdringen van online polarisatie een grote uitdaging, gepaard met trial-by-error experimenten in het kader van het vinden van best-practices. De zoektocht om de digitale ‘online’ wereld een faciliterende rol te geven.

---

⁵ *Het Stille Midden Voorbij; Govert Derix & Mehmet Day; 2021*

⁶ *Burgerschap is het fundament van onze samenleving. Burgerschap betekent dat we elkaar als gelijkwaardig erkennen en tegelijkertijd respecteren dat we verschillend zijn. En dat we over die verschillen geweldloos ruziemaken. Om burgerschap mogelijk te maken hebben we een democratische rechtsstaat nodig, en een verzorgingsstaat; Evelien Tonkens; Universiteit voor Humanistiek; 2021*

⁷ *E:MA; Experts in Media en Maatschappij; Digitale polarisatie tegengaan op zoek naar antwoorden en interventies; Arnout Ponsioen*

⁸ *Rapport; Digitale disconnectie, Online preventie en remediering in de praktijk: Mechelen als case. 2021; Michelle Boonen & Ike Picone*

Om in deze samenwerking met projecten te zorgen voor verandering in de samenleving en structurele doelen te bereiken.⁹

Vanuit de rol als (lokale) overheid is het van belang om de balans te vinden tussen de vrijheid van meningsuiting en de bescherming tegen (schadelijke) desinformatie voor de samenleving.

Actielijn 3: Ontwikkelingen monitoren en aanpassen

Het terugdringen van polarisatie en het bevorderen van sociale stabiliteit zijn uitgangspunten in de aanpak. Hiermee levert de aanpak een bijdrage aan de gezonde en vitale stad met een saamhorige samenleving. Om dit te realiseren moet er gekeken worden naar constante ontwikkelingen en veranderingen, zowel in de samenleving als de bewegingen en verandering in polariserende ontwikkelingen en situaties.

Het is belangrijk dat er continue aandacht is voor deze ontwikkelingen. Dit wordt gedaan door voortdurend de onderdelen van de aanpak; het sleutelfiguren netwerk, projecten en trainingsaanbod te monitoren en evalueren. Dit wordt gerealiseerd door uitkomsten van de Quick scan en bijbehorende verdiepende analyses, die een breder beeld laten zien van de ontwikkelingen. Resultaten hieruit geven een inzicht of de manier van werken op dat moment nog aansluit bij de vraag van de gemeenschap. Dit inzicht biedt de mogelijkheid om projecten e.d. passend door te ontwikkelen.

Daarnaast is het evalueren en door ontwikkelen van belang om een vaste 'basis' te realiseren voor de aanpak van Polarisation. Dit is de basis die passend en werkbaar is voor Maastricht. Op deze manier werken we aan het creëren van een 'eigen Beste Practice'.

---

⁹ Rapport; Digitale disconnectie, Wanneer polarisatie viraal gaat. 2021; Ike Picone & Daniël Jurg

Bijlage 1: Rollen binnen Polarisatie

Om te komen tot een praktische polarisatiestrategie is het van belang om de vijf rollen die hierin betrokken zijn te onderscheiden. In elke bestaande polarisatie bewegen deze rollen in samenhang, die leveren een (dwingend) beeld in de dynamiek van polarisatie¹⁰.

De onderstaande uiteenzetting van de rollen heeft niet het doel deze rollen te kwalificeren of diskwalificeren. Maar het doel om de werking van polarisatie in kaart te brengen. Dit om welbewust een rol te kunnen verkiezen en niet onwetend in de dynamiek te belanden.

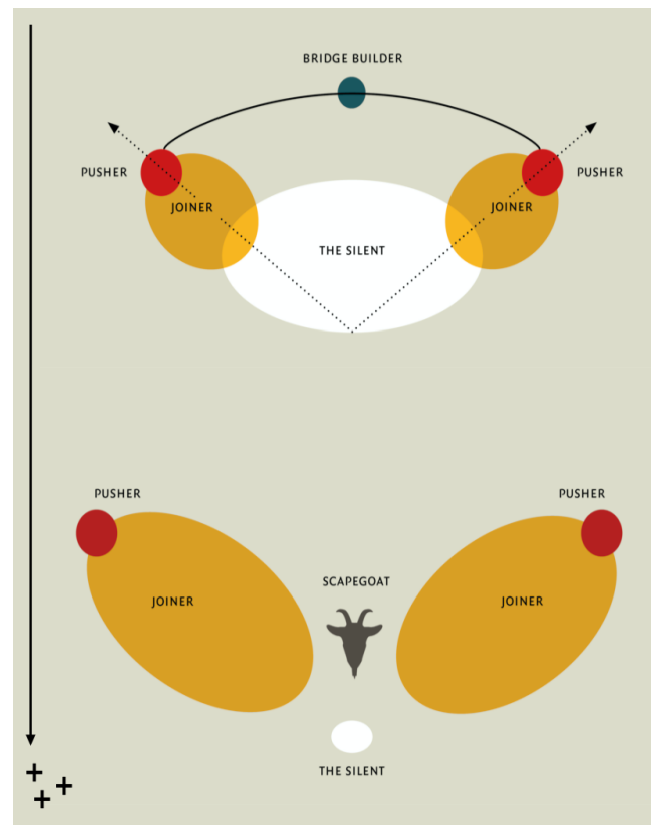
1. de Pusher (aanjager): Dit betreft de tegenpolen die naar voren komen in een conflict. De aanjager is diegene met de eenvoudige taak brandstof te leveren voor het 'wij-zij-denken'. Let op in beide polen zijn deze aanjagers actief. Ze doen exact hetzelfde naar elkaar toe. Zij zijn namelijk overtuigd van hun eigen (morele) gelijk. Het "kwaad" zit in de beleving van de persoon, altijd aan de andere kant, altijd bij de tegenpool. Met deze zekerheid in de eigen overtuiging maakt het dat de aanjagers vaak 'bergen kunnen verzetten'.

De aanjagers trekken een spanningsveld tussen elkaar op. Ze maken een zwart-wit statement en in dat spanningsveld wordt een keuze gecreëerd. Hierin ligt de primaire keuze niet voor het ene of voor het andere kamp. De primaire keuze is meedoen of niet.

2. de Joiner (meeloper): De aanjagers proberen een polarisatiedruk op te bouwen. En hoe dwingender ze hun voorstelling van zaken maken, des te meer druk er is om in deze tweedeling partij te kiezen. Dat is uiteindelijk dan ook wat de *meeloper* doet. In het spanningsveld tussen de tegenpolen kiest deze persoon één kant. Dit wil niet zeggen dat de standpunten van de aanjagers volledig worden onderschreven. Maar in de gekozen kant blijft de meeloper binnen de grenzen van het spanningsveld acteren. De meeloper is vaak minder extreem en onderschrijft de visie van de tegenpool vaak maar ten dele.

Een meeloper kan van twee kanten (polen) het beste kiezen. Aan de ene kant is deze persoon niet zo extreem, met diegene valt goed te praten. En aan de andere kant kan van de meeloper niet worden gezegd dat deze naïef is. Bij dreigend gevaar in de samenleving is diegene in actie gekomen, heeft een kant gekozen en heeft vuile handen gemaakt.

3. de Silent (het stille midden): Tussen de aanjagers, op afstand van de meelopers, is er een plaats voor een midden. In dat midden vinden we een groep mensen die voor geen van beide kanten kiezen, niet zwart, niet wit, maar grijs. Soms vanuit onverschilligheid, soms vanuit een grote betrokkenheid of vanuit de motivatie voor neutraliteit. Deze groep mensen luistert niet naar de

¹⁰ Polarisatie: Inzicht in de dynamiek van het wij-zij denken; Bart Brandsma; 2020

woorden van de aanjagers. Niet iedereen wordt door deze personen geraakt, of ziet een belang op het spel staan dat voldoende afweegt om een keuze voor een kant te maken.

Het midden heeft plaats voor een tal van posities die vanuit heel verschillende achtergronden zijn gemotiveerd. Feit is dat in het midden een groep staat die de primaire keuze maakt om niet mee te doen. Deze groep biedt weerstand tegen de polarisatiedruk.

Het gemeenschappelijke kenmerk van het midden is niet de motivatie van deze groep. Die motivatie kan namelijk extreem verschillen. Het kenmerk dat zij delen is hun onzichtbaar. Ze zijn stil, om de eenvoudige reden dat de nuance, de middenpositie, geen stem krijgt.

Er loopt als het ware een lijn van zichtbaarheid van een nulpunt -in het midden-, naar buiten toe. Richting de tegenpolen, langs de meelopers en aanjagers, wordt het geluid sterker, wint de boodschap aan publiek. Deze lijn van zichtbaarheid geeft identiteitswinst. Wie kleur bekent, verschaft zich identiteit.

4. de Bridge Builder (de bruggenbouwer): Met de eerste drie rollen is het spanningsveld geschetst in elke polarisatievorm ontstaat er vervolgens een vierde rol. Het is iemand die zich boven de partijen opstelt, de *Bruggenbouwer*. Het is deze bruggenbouwer die van mening is dat er iets gedaan moet worden aan de polarisatie. Deze overziet de extremen en tekortkomingen in het wereldbeeld van de tegenpolen. Op dat moment staat de bruggenbouwer op en wilt dialoog organiseren tussen de tegenpolen. De bruggenbouwer gelooft in de productie van (positieve) tegenverhalen, om zo de balans te zoeken, om de extremen te verzachten.

En daarmee doet de bruggenbouwer nou iets waar de aanjagers op de tegenpolen buitengewoon blij mee zijn. De bruggenbouwer 'met de beste bedoelingen' levert (onbewust) brandstof aan de polarisatie.

Het is daarom ook een ernstige misvatting van de bruggenbouwer te denken dat je een brug kunt bouwen vanuit het midden van een ravijn. 'Wanneer er een diepe kloof is tussen de tegenpolen, startende in de "lucht" en zonder enige afzet mogelijkheid. Dat is een geen kansrijke missie'. In dit alles wordt de bruggenbouwer gedoogd, want zelden zijn de aanjagers in de tegenpolen geïnteresseerd in een gesprek met elkaar.

5. de Scapegoat (de zondebok): Als de polarisatiedruk toeneemt, slinkt het midden en zuigen ook de meelopers medestanders aan. Het 'zwart-wit' en het 'wij-zij denken', kan dan een hoogtepunt bereiken. Polariseerend kunnen we meten aan de hand van de mate waarin de middenpositie nog wordt getolereerd. Er komt een punt dat de tolerantie naar de middenpositie nul is. Maar ver daarvoor wordt er al gezocht naar de Zondebok. Deze zondebok wordt namelijk niet gevonden bij de tegenpool, maar juist in het midden. En juist omdat deze zondebok in het midden wordt gezocht is de *bruggenbouwer* (die meestal vanuit een overheidstak wordt ingevuld) een uitstekende kandidaat voor deze rol. Deze verbinder werd namelijk in 'vredetijd' al niet vertrouwd. Maar gedoogd, zolang deze de belangen van de tegenpolen nog diende.

Extra

De katalysator in polarisatie

Bruggenbouwers leveren brandstof, de aanjagers op de tegenpolen leveren brandstof en daar komt een derde leverancier van brandstof bij. De **media**, zij hebben een aandeel als versneller van het polarisatieproces. Niet uit moedwil, het is nu eenmaal de opvatting dat de media de contrasten in het maatschappelijk spel moeten tonen. Voor en tegen, hoor en wederhoor. Dat betekent dat in de media aandacht aan zowel de tegenpolen als de meelopers wordt gegeven. De media hebben daarmee een katalyserende werking op polarisatie.

